

Magyar Fejedelemség

A Magyar Nagyfejedelemség vagy Magyar Fejedelemség az első államnak tekintett képződmény volt a Kárpát-medence területén, amelyet a honfoglalás után, 895 környékén alapítottak meg, és amelynek államisége az egy évszázados léte folyamán fokozatosan alakult ki. Egészen a Magyar Királyság megalapításáig 1000-ig állt fenn, amely uralkodóháza révén ennek jogutódja. Mindkét államalapítási esemény ugyanahhoz az dinasztiahoz kötődik, az első Árpád fejedelem, a második I. István király személyében.

Vérszerződés

Az első magyar fejedelemnek Álmost tekintik, akinek születését így írja le Anonymus, Béla király jegyzője, a *Magyarok cselekedeteiről* (*Gesta hungarorum*) című krónikájában:

„Eleud filius Vgeg ex filia Eunodbilis in Scytia genuit filium, qui nominatur Almus ab eventu, quia mater eius in sompno innotuerat avis quasi in forma austuris veniens, dum esset gravis, et quod de utero eius egrederentur torrens ac in terra non sua multiplicaretur. Ideoque factum fuit, quod de lumbis eius gloriosi reges propagarentur. Quia vero sompnum in lingua nostra dicitur alm, et illius ortus per sompnum fuit prenosticatus, ideo ipse vocatus est Almus qui fuit Eleud, qui fuit Vgeg, qui fuit Ed, qui fuit Chaba, qui fuit Ethele [...] fia.”

Pais Dezső fordításában:

„Eleud, Ugek fia Szkítiában Eunodbilis leánytól egy fiút nemzett, kit Álmosnak neveztek el arról az eseményről, hogy anyjának álmában úgy tűnt, egy madár, héja formájában jöve, őt teherbe ejtette, és hogy méhéből egy sebes patak indult meg, de nem a saját földjén sokasodott meg. Ezért történt, hogy ágyékából dicső királyok származnak. Mivel pedig a sompnumot nyelvünkön alm-nak mondják, és hogy maga a születés álom által volt előre bejelentve, ezért hívták őt magát Álmosnak, ki volt Eleud, ki volt Ugek, ki volt Ed, ki volt Csaba, ki volt Etele [...] fia.”

Magyar Fejedelemség	
895 körül – 1001. január 1.	
	
Magyar Fejedelemség címere	Magyar Fejedelemség zászlaja
Általános adatok	
Fővárosa	Esztergom és Székesfehérvár
Hivatalos nyelvek	magyar
Vallás	ősmagyar vallás
Kormányzat	
Államforma	monarchia
Dinasztia	Árpád-ház

Anonymus (Magistri P. Belae regis notarii) a krónikaíró, feltehetően III. Béla magyar király jegyzője volt. Az általa írt történetben a vérszerződés eseménye volt a kiindulópontja a magyar törzsek honfoglalásának, amely Álmos vezérré választásakor, a magyarok akkori szállásterületének megváltoztatásának időpontjában történt a 9. században. A szerződés pontos tartalmára és lefolyására vonatkozóan azonban csak a később készült krónikák és a magyar nép körében ismert mondák, regék és szájhagyomány állnak rendelkezésre.

Székely Bertalan: A vérszerződés

Anonymus szerint a honfoglalás előtt „Szkítiában” hét fejedelmi férfi kötött szövetséget:

- ☐ Álmos, Árpád apja
- ☐ Előd, Szabolcs apja, „akitől a Csák nemzetség származik”
- ☐ Kend (Kond, Kund), „Korcán (Kurszán) apja”
- ☐ Ond, Ete apja, „akitől a Kalán nemzetség és a Kölcsé nemzetség származik”
- ☐ Tas, Lél (Lehel) apja
- ☐ Huba, „akitől a Szemere nemzetség származik”
- ☐ Tétény (Töhötöm), Horka apja, „a Horkának fiai voltak Gyula és Zombor, akikről a Maglódi nemzetség származik”

Bíborban született Konstantin pedig így ír a törzsekről:

„Prima a Chazaris evulsa haec Cabarorum gens est, quam dixi, secunda Nece, tertia Megere, quarta Curtugermati, quinta Tariani, sexta Genach, septima Care, octava Case.”

– Constantinus VII Porphyrogenitus: *De administrando imperio*

Moravcsik Gyula fordításában:

„Első a kabaroknak a kazároktól elszakadt, előbb említett törzse, második a Nyekié, harmadik a Megyerié, negyedik a Kürtügymatue, ötödik a Tarjáné, hatodik Jeneh, hetedik Kérié, nyolcadik Keszié.”

– Bíborban született Konstantin: *A birodalom kormányzásáról*

Anonymus, így írt a *Gesta Hungarorum* című krónikájában a vérszerződés előzményeiről és lefolyásáról:

„Szűcítia földje túlon túl megtelt az ott született népek sokaságával... Akkor a választásuk arra esett, hogy majd Pannónia földjét keresik fel. Erről ugyanis a szállongó hírből azt hallották, hogy az Attila király földje, akinek az ivadékából Álmos vezér, Árpád apja származott. Ámde a hét fejedelmi személy közös és igaz értelemmel belátta, hogy a megkezdett útnak végére nem járhat, hacsak vezér és parancsoló nem lesz felette. Tehát a hét férfiú szabad akarattal és egyetértéssel vezérül és parancsolóul választotta magának, sőt fiai fiainak is a végső nemzedékig Álmost... Majd a fent említett férfiak mindegyike Álmos vezérért - pogány szokás szerint - saját vérért egy edénybe csorgatta, s esküjét ezzel szentesítette. ...Akkor közakarattal Álmos vezérnek ezt mondták: »A mai naptól kezdve téged vezérünké és parancsolónkává választunk, s ahova a szerencséd visz, oda követünk téged...”

– Anonymus: *Gesta Hungarorum*

Honfoglalás, a Fejedelemség alapítása

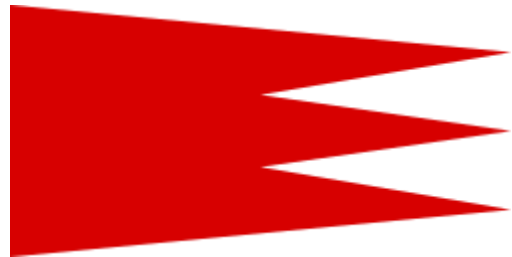
A Képes krónika 21. lapja. A felső nagy miniatúra a magyarok bejövetelét Pannóniába, a "D" iniciálé bizonytalan, hogy Elődöt, vagy Árpádot, az "A" iniciálé szintén bizonytalan, hogy Álmost, vagy Árpádot ábrázolja

„Az Úr megtestesülése után hatszázhetvenhetedik évben, száz évvel Attila király halála után nyelvén magyarok vagy hunok, latinul pedig ungarusok, III. Constantinus császár és Zakariás pápa idejében ismét benyomultak Pannóniába. Áthaladtak a besenyőkre, fehér kunok országán, Szuzdálián és a Kijev nevű városon, majd a hegyeken át valamely tartományba érkeztek, ahol számtalan sok sást láttak; itt meg nem maradhattak a sasoktól, mert azok úgy ellepték a fákat, mint a legyek, elemészttették vágómarháikat, sőt még lovaikat is; azt akarta ugyanis Isten, hogy minél hamarabb szálljanak le Magyarországra. Azon túl három hónapig ereszkedtek le a hegyekből, és eljutottak Magyarországra, illetve Erdőelvé határára; nem tetszett ez az említett népeknek. Itt hét földvárat építettek, ott őrizték feleségeiket és

jóságait; egy ideig ott maradtak, azért nevezik azt a részt a németek mai napig Siebenburgnak vagyis Hétvárnak.”

– Chronicon Pictum, Képes krónika Fordította: Geréb László

Habár László Gyula történész szerint a magyarság két lépcsőben foglalta el a Kárpát-medencét, a legelterjedtebb, hagyományos nézet szerint a magyarok egy lépcsőben szállták meg a Kárpát-medencét. Egymáshoz időben közeli forrásban a Konstantin-legendában és a Szent Bertin Évkönyvben is szerepel a magyarok népére való hivatkozás, az Ungri népnév, 881-ben pedig már az Ungrik társaságában a kabarok is részt vettek a kalandozó hadjáratokban.

Honfoglaláskori zászló

A honfoglaló törzsek eszerint 895 táján telepedtek meg a Kárpát-medence alföldi területein. Bíborbanszületett Konstantin a Bulcsú harka vezetésével nála járt magyar küldöttség elmondása alapján azt írja, hogy a magyarok első vezetője, a fejedelem (arkhón) mellett két fontos tisztség volt, a nagyobbik rangú gyula és a kisebbik rangú karha. A magyarokat jól ismerő VI. León bizánci császár ezt írta:

„Ez a nép tehát, mint amely egy fő alatt áll, feljebbvalóitól kemény és súlyos büntetéseket szenved elkövetett vétkeiért, s mint amelyet így nem szeretet, hanem félelem tart féken, a fáradalmakat és nehézségeket derekasan tűri, dacol a hősséggel és faggal és a szűkségekben való egyéb nélkülözéssel, lévén nomád nép.”

Történészek szerint a honfoglaló magyar törzsszövetség élén kazár mintára két fejedelem állt: a kende és a gyula.

„Tudnivaló, hogy Árpád, Turkia nagy fejedelme négy fiát nemzett: elsőnek Tarkacsut, másodiknak Jeleget, harmadiknak Jutocsát, negyediknek Zoltánt. Tudnivaló, hogy Árpád első fia, Tarkacsu nemzette fiát, Tevelit, a második fiú, Jeleg nemzette fiát, Ezeleget, a harmadik fiú, Jutocsa nemzette fiát, Falicsit, a mostani fejedelmet, a

negyedik fiú Zoltán nemzette fiát, Taksonyt. Tudnivaló, hogy Árpád fiai mind meghaltak, de unokái, Fali, Tasi és Taksony életben vannak ”

– Bíborbanszületett Konstantín: *A birodalom kormányzásáról*

Ekkoriban I. Szvatopluk morva fejedelem fiainak birodalma már széthullóban volt, ami megkönnyítette a dolgukat. 902-re a Kárpát-medence egész területét irányításuk alá vonták, bár az állataik miatt főként az Alföld, Mezőföld, Kisalföld, Csallóköz és Szerémség területein telepedtek le, ahol megfelelő minőségű legelők álltak rendelkezésre. E nézet szerint az itt lakó, főleg avar és szláv eredetű népek nem éltek túl sűrűn a vidéken és pár emberöltő alatt beolvadtak az új jövevények társadalmába. Ha földművelésben nem is, állattartásban valószínűleg volt mit tanulniuk a magyaroktól, akik ridegtartással, téli takarmányozás nélkül nevelték állataikat a hódítással létrehozott steppei birodalomban.

Kalandozások

A 9. század végén, 10. század elején a Kárpát-medencében letelepedő magyar törzsi társadalom vezetői, fegyveres kíséretük fenntartásának céljából, részben zsákmányszerzés végett, legtöbbször a kor európai hatalmaival szövetségében indítottak a korban támadó háborúkat, melyeket a magyar történetírás „kalandozó hadjáratoknak” nevez.

„Ügyesen kilesik a kedvező alkalmakat és ellenségeiket nem annyira karjukkal és haderejükkel igyekeznek leverni, mint inkább csel, rajtaütés és a szűkségeikben való megszorítás útján.

Sok gondot fordítanak rá, hogy gyakorolják magukat a lóhátról való nyilazásban is. Követi őket nagy csapat ló, mén és kanca is, részint táplálékul és tejvás végett, részint pedig sokaság látszatának keltése végett”

– Bölcs Leó bizánci császár: *Taktika*

Az augsburgi csata Hektor Mülch(1415-1490) illusztrációján

A bizonytalan, sokszor anarchikus bel- és külpolitikán felelőmelkedni kívánó nyugat-európai uralkodók szívesen alkalmazták zsoldosként az Európa-szerte rettegett magyar harcosokat ügyeik rendezésére. Végül ez vezethetett a Kárpát-medencébe visszavisszatérő magyarok harcmódorának kiismeréséhez, melyet az első vereségek közvetlen okaként tartunk számon. A kalandozó hadjáratok történetének egyik legjelentősebb ütközete 955. augusztus 10-én zajlott az Augsburg melletti Lech-mezőn a magyar és német seregek között, és a magyarok vereségével végződött.

Államalapítás

A magyar Fejedelemség kiterjedése 1000 körül

Szvatopluk birodalmának Nagymoráviának a kiterjedése a 9. században a magyar honfoglalásig

A honfoglaló magyar törzsek szállásterületei

A magyarság kalandozó hadjáratai Európában a 10. században

Géza fejedelem Bizánc helyett a nyugat-európai államokhoz hasonlóan Róma felé fordult és a római rítusú egyházszervezetet honosította meg a fejedelemségében, 973-ban követeket küldött a német-római császárhoz, I. Ottó császárhoz, és római keresztény papokat, hittérítőket kért tőle. Géza nagyfejedelem időben felismerte a magyarság európai állammá alakulásának lehetőségét és szükségességét. Ez a felismerés arra, sarkallta, hogy fia nevelését és oktatását a fejedelmi udvarába érkező római papokra bízta, akik fiát István néven meg is keresztelték. Hartvik püspök legendája szerint Istvánt Adalbert prágai püspök nevelte, megkeresztelése is az ő nevéhez fűződik valamint valószínűleg István házasságát is ő hozta tető alá Gizella bajor hercegnővel. Géza az öröklésben a hagyományos seniorátus (a nemzetség legidősebb élő férfi tagjának öröklési joga) helyett a keresztény-germán primogenitúrát (az első született fiú öröklési joga) akarta érvényesíteni.

Géza halála után a pogányok támogatását élvező Koppány következett volna a fejedelmi trónon. Koppány Tar Szerénd fia, aki Géza másodunokatesvére és Árpád egyik fiának Tarkacsunak az unokája. István anyjával, Saroltával – levirátust akart megvalósítani, s a főhatalomért folyó versengést fegyverrel kellett eldönteni. István ezért német segítséggel legyőzte. 1000 és 1001 évfordulóján, karácsonykor II. Szilveszter pápától koronát kapott és Esztergomban vagy Székesfehérvárott királlyá koronáztatta magát. Akkoriban ugyanis Karácsonytól számították az Újévet. Ezzel megszületett a keresztény Magyar Királyság, amely több mint kilenc évszázadig állt fenn a Kárpát-medence területén. A magyarság ettől az eseménytől kezdve az „államalapító” István személyében nem egyszerűen az első magyar uralkodót vagy a katolikus egyház egyik szentjét tisztelte, hanem elsősorban azt a mitikus őst, akitől a magyar királyok hatalma és az alattvalók jogai erednek.